

Provinciale bufferbekkens zijn tankstations voor trekvogels

'Bosrietzanger, juveniel, vleugel 62 mm, BPA 3, vet 2, 1 en 1' en frrrrrttt, er zoekt een klein bruin vogeltje weg naar de dichtstbijzijnde dekking. Vrijwilliger Miguel Demeulemeester uit Gullegem ringt al drie jaar vogels in het door de provincie aangelegde bufferbekken langs de Keibeek op de grens van Kortrijk en Zwevegem. Hij noteert daarbij zorgvuldig allerlei kenmerken die informatie geven over leeftijd en conditie van elke vogel die een kleine genummerde ring om zijn poot krijgt.

Miguel bezit een vergunning van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (KBIN), die hij verkregen heeft na een jarenlange opleiding en stage. In die tijd is hij bedreven geworden in het plaatsen van netten - ook het ontwarren van die netten - en het manipuleren van kleine en grote vogels die zich daarin hebben laten vangen. Met het ringwerk krijgt men informatie over het trekverloop per vogelsoort maar ook over de levensloop van individuele exemplaren, over broedsucces enz.

De twee bufferbekkens op de Keibeek zijn er gekomen nadat overstromingen een recente woonwijk blank zetten die in de beekvallei was ingeplant (!). Samen met een dijk zorgen ze er nu voor dat de desbetreffende wijk niet meer door wateroverlast getroffen zal worden.

Het Keibeekbekken met pas gemaaide dijken vanuit de lucht. Links vooraan de rietzone, achteraan de vijver als extra bio-toepelement en in het midden het riet-met-wilgen-gedeelte.

De bekkens zijn van het 'offline' en het 'droge' type. 'Offline' betekent dat het geen loutere verbredingen van de waterloop zijn, maar bekkens die via een lage dijk van de beek gescheiden zijn. Ze lopen maar vol als het water over de dijk stroomt, dus alleen bij grote piekdebieten. Daarom slibben ze ook niet snel dicht. Via terugslagkleppen lopen ze daarna weer leeg. Een 'droog'-bekken is uitgegraven tot boven de grondwaterafel, zodat er niet permanent water staat. Zulke bekkens worden snel door moerasplanten, riet en wilgen gekoloniseerd en worden een paradijs voor rietvogels het hele jaar door. Om het bekken haar functie als wachtbekken te laten behouden en om het moeras niet helemaal met wilgen te laten dichtgroeien, beheert de landchapswacht het terrein. Eén derde wordt jaarlijks in de winter gemaaid en blijft daardoor als rietland behouden. In de twee overige derden worden alternerend om het jaar de wilgen verwijderd en, indien niet te nat, ook het riet gemaaid. Zo blijft een zeer gevarieerde vegetatiestructuur bestaan.

Het ringonderzoek van Miguel Demeulemeester leert dat er letterlijk duizenden vogels tijdens de trek gebruik maken van dit moeras van amper 2 hectare. In het najaar van 2006 alleen al ringde hij meer dan 4.000 vogels! De meeste blijven maar een dag of nacht of zelfs maar een paar uur. Het overgrote deel van de vogels die hij ringt zijn nachttrekkers. Overdag zoeken deze vogels voedsel en rusten ze om na zonsondergang aan de volgende etappe te beginnen. Door het afspelen van vogelgeluiden worden de vogels tegen de ochtend naar het moerasje gelokt, als ze op zoek zijn naar een geschikte landingsplaats. Daarna gaan de zo goed als onzichtbare mistnetten open en wanneer het licht wordt beginnen de vogels rond te vliegen - en dan vliegen ze in de netten. Al lijkt het oppervlakkig bijna dierenmishandeling, nagenoeg alle vogels (er dwarrelt al eens een pluimpje) komen ongeschonden uit dit avontuur. De netten worden elk half uur gecontroleerd, waarna de vogels zo snel mogelijk een ring om hun poot krijgen en gemeten en gelost worden. Sommige vogels worden de dagen daarna nog wel eens opnieuw gevangen, maar de meeste zijn echt op snelle doortrek. Het interessantst zijn natuurlijk de vogels die elders al geringd werden. Zo zaten er al vogels bij van Noorwegen, Zweden, Denemarken, Frankrijk, Groot-Brittannië, uit alle windstreken dus.

Natuurlijk is het zo dat het afspelen van vogelgeluiden veel meer vogels naar beneden lokt dan er anders zouden landen. Maar soms werkt Miguel ook zonder dit

Rietzanger, gevangen in een mistnet tussen het riet. Het ontwerp van het net en de ge oefende handen van vogelringer Miguel Demeulemeester zorgen ervoor dat het vogeltje hier geen noemenswaardige hinder van ondervindt en zijn trek naar West-Afrika ongeschonden kan voortzetten.

hulpmiddel en dan blijft het opmerkelijk wat er allemaal in dat ogenschijnlijk lege beetje riet zit. Ook veel broedvogels uit de omgeving, niet eens allemaal moerasvogels, komen hier voedsel zoeken, o.a. merels, zanglijsters, winterkoninkjes, mezen... noem maar op.

"Als je 's morgens voor dag en dauw merkt aan de zachte roepjes dat er veel vogels zitten, en wat later bij de eerste controleronde je netten blijken vol te hangen met vogels, dat zijn van die magische momenten", vertelt Miguel vol enthousiasme. "Af en toe zit er een echte zeldzaamheid tussen, of soorten die zich anders heel moeilijk laten zien, maar vaak zijn er ook dagen waar het 'gene vetten' is en die moet je er ook bij nemen".

Tijdens mijn bezoek begin augustus had ik erg veel geluk: het was een "goede nacht" geweest en er was een waterrietzanger gevangen. Deze op wereldschaal zeldzame soort broedt bijna alleen in Polen en Wit-Rusland en trekt zeer discreet naar West-Afrika om te overwinteren. Bij ons krijgt men de vogel in het veld nauwelijks te zien, maar ringers vangen er af en toe in hun netten. Op dezelfde dag zaten er ook een zevental sprinkhaanzangers tussen, de beste verstoppers onder onze inheemse broedvogels, een porseleinhoen (liet zich niet vangen), enkele prachtige blauwborstjes en tientallen rietzangers, kleine karekieten en bosrietzangers. Iedere week "verschuift" het aantal soorten, naargelang de periode waarin ze naar voedselrijker oorden trekken. Elk van deze vogeltjes heeft nog een lange reis voor de boeg. De bijna identiek uitzijnde kleine karekiet en bosrietzanger broeden dan wel broederlijk naast elkaar in het Keibeekbekken, maar de eerste moet

daarna naar Senegal via Spanje, de ander helemaal via Turkije naar Tanzania ... Indrukwekkend toch, niet?

In de late herfst dient het bekken als slaappleats voor rietgorzen, die dagtrekkers zijn. Ook hier heeft het ringwerk aangetoond dat in totaal vele honderden individuen er gebruik van maken. Als het riet gemaaid is, zitten er vaak watersnippen en zelfs bokjes (een kleinere snippensoort) tussen de stoppels.

Deze kennis leidt tot de aanbeveling dat droge bufferbekkens heel waardevolle kunstmatige biotopen kunnen zijn. 'Overdieptes' (lees: een poel) binnen zo'n bekken verhogen nog de diversiteit en bieden ook ruimte aan kikkers en salamanders. Door een gefaseerd riet- en ruigtebeheer blijft de biotoop én de waterbuffercapaciteit bewaard. In feite is het een nabootsing van een natuurlijk overstromingsgebied. Uiteraard blijven het kleine en veeleer geïsoleerde gebiedjes, maar als "stapsteen" voor mobiele soorten zoals trekvogels zijn ze duidelijk van groot nut. In nieuwe bufferbekkens, die door het provinciebestuur worden aangelegd in het kader van overstromingsproblemen, zal daarom zo vaak als technisch mogelijk is voor dit soort droge bekkens worden geopteerd. Zo ligt er intussen een dergelijk bekken langs de Kerkebeek in Zedelgem.

Tekst en foto's: Olivier Dochy

Foto links: Miguel Demeulemeester en kompaan Dirk Derdeyn houden zorgvuldig de ringnummers en lichaamskenmerken bij van elke vogel die geringd wordt. Hier is het een jong mannetje blauwborst.

Foto rechts: Soms zit er een echte rareit tussen en dat maakt het vele werk zo leuk: links een zeer zeldzame waterrietzanger die broedt in uitgestrekte zeggemoerassen in Polen en Wit-Rusland, rechts een gewone rietzanger van bij ons. De lichte kruinstreep van de waterrietzanger is het meest opvallende onderscheid tussen beide soorten, maar wie goed kijkt ziet zeker nog verschillen.

